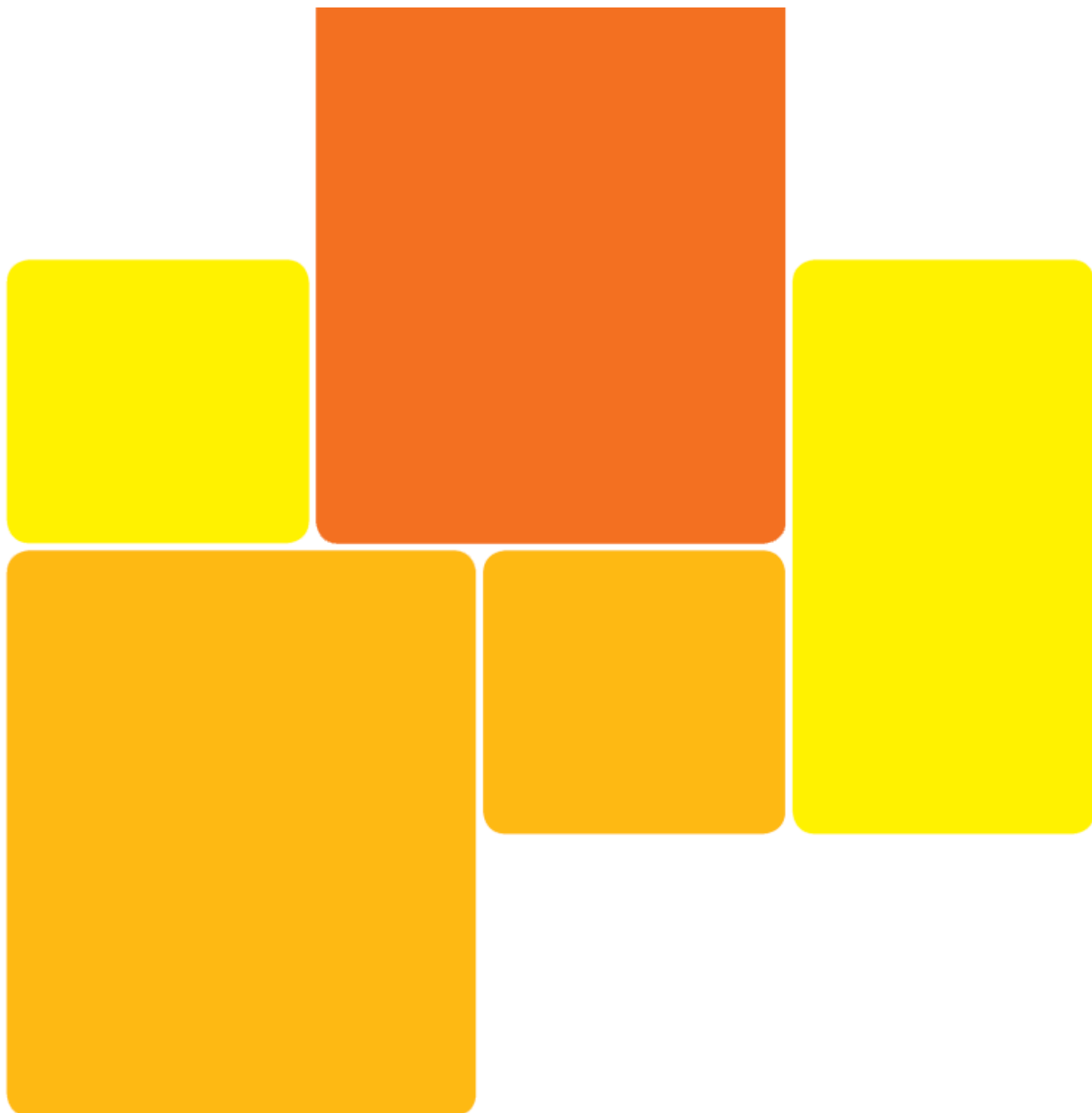

TCO GRANSKAR

Brister i tryggheten vid sjukdom på den moderna arbetsmarknaden

#2/15

Skillnader i sjukfrånvaro och trygghet bland egenföretagare, tidsbegränsat anställda och tillsvidareanställda – resultat från Novus-undersökning

Kontakt

TCO Åsa Forsell
asa.forsell@tco.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning och slutsatser	4
Inledning och bakgrund	8
Resultat	9
Kännedom om det ekonomiska skyddet vid sjukdom	9
Sjukfrånvaro och sjuknärvaro	12
Upplevelse av trygghet	20
Bilaga: Metodbeskrivning	25

Sammanfattning och slutsatser

Dagens trygghetssystem har inte följt med utvecklingen på arbetsmarknaden. I dag använder allt fler arbetsgivare det som brukar kallas för atypiska anlitandeformer för att täcka delar av sitt arbetskraftsbehov. Allt fler arbetar som egenföretagare och uppdragstagare och allt fler bland de anställda har olika typer av tidsbegränsade anställningar snarare än tillsvidareanställningar. Kombinatörer som kombinerar uppdrag som egenföretagare med tidsbegränsade anställningar blir också vanligare.

De trygghetssystem vi har i dag har inte hunnit med i den här utvecklingen. Något förenklat kan man säga att grunden i dagens regelverk är anpassad för en arbetsmarknad som huvudsakligen består av tillsvidareanställningar. Egenföretagare, kombinatörer och personer med tidsbegränsade anställningar - särskilt de som kontinuerligt försörjer sig på tidsbegränsade anställningar hos olika arbetsgivare - har alldeles för dåligt ekonomiskt skydd när de inte kan arbeta på grund av sjukdom. Regelverket är mer komplicerat och otydligt för de här grupperna. Det är också lätt att halka ur systemen och förlora sitt skydd. Parallellt med att atypiska anlitandeformer blir vanligare blir det också fler som har ett sämre skydd.

I den här rapporten redovisar vi resultat från en undersökning om sjukfrånvaro och trygghet bland egenföretagare, tidsbegränsat anställda och tillsvidareanställda utifrån deras perspektiv och uppfattningar. Det finns relativt stora skillnader mellan grupperna både i fråga om deras kunskap och det skydd de har, hur de upplever tryggheten som skyddet ger och hur de agerar när sjukdom gör att de inte borde, eller inte kan, arbeta.

Av undersökningens resultat drar vi följande slutsatser:

- Egenföretagare och tidsbegränsat anställda har låg kännedom om vilket skydd de har från sjukförsäkringen. Fler än hälften bland dessa vet inte vilken ersättning de har rätt till. Bland tillsvidareanställda saknar var tredje kunskap om vilken ersättning de kan få från sjukförsäkringen.
- Kunskapen om kompletterande ekonomiskt skydd vid sjukdom är hög bland egenföretagare, enbart fyra procent svarar att de inte vet om de har något kompletterande skydd. Däremot svarar så många som var fjärde bland de tidsbegränsat anställda att de inte vet om de har något kompletterande skydd.
- Nästan hälften av egenföretagarna svarar att de inte har något kompletterande skydd vid sjukdom. Andra hälften svarar att de täcks av privat sjukförsäkring.
- Det finns indikationer på att många anställdas saknar kunskap om det kompletterande skydd de har genom kollektivavtal. Knappt hälften av de tillsvidareanställda och lite drygt en fjärdedel av de tidsbegränsat anställda svarar att de täcks av kollektivavtalat skydd. Det är låga siffror

jämfört med det faktum att runt 90 procent av alla anställda täcks av kollektivavtal.

- Egenföretagare är sjukfrånvarande med sjuklön eller ersättning från sjukförsäkringen i lägre grad än anställda. Åtta av tio bland de tillfrågade egenföretagarna har inte varit sjukfrånvarande med ersättning ens en dag under den aktuella två-års-perioden.
- Det är vanligare att egenföretagare är sjukfrånvarande från arbetet utan sjuklön eller ersättning från sjukförsäkringen än att anställda är det. Hälften av egenföretagarna har varit det under en två-års-period, medan 37 procent bland tillsvidareanställda och 28 procent bland tidsbegränsat anställda svarar att de har varit det.
- Möjligheterna att vara sjukfrånvarande utan att ta ut ersättning skiljer sig mellan grupperna. Egenföretagare anpassar oftare sin arbetstid till tid när de inte är sjuka. Tillsvidareanställda har möjlighet att ta ut kompensationsledigt eller semester i stället för att vara sjukfrånvarande med ersättning, medan tidsbegränsat anställda främst verkar vara hänvisade till att ta ut semester ifall de är sjukfrånvarande utan att ta ut ersättning.
- Var fjärde egenföretagare svarar att den huvudsakliga anledningen till att de har varit sjukfrånvarande utan ersättning är att det är för besvärligt att begära ersättning från Försäkringskassan. Även 15 procent bland de anställda anger det som huvudsakligt skäl.
- Att arbeta trots att man är sjuk är något vanligare att göra på mer regelbunden basis bland egenföretagare än bland anställda. Både bland egenföretagare och anställda svarar ca 80 procent att de varit sjuknärvarande åtminstone någon gång under en två-års-period. Kvinnor verkar vara sjuknärvarande oftare än män.
- De olika grupperna anger i viss mån olika skäl till att de är sjuknärvarande. Enbart bland de tidsbegränsat anställda är privatekonomiska skäl till sjuknärvaro vanligt, det vill säga att de arbetar när de är sjuka för att de tycker att det är för dyrt att vara frånvarande. I övrigt anger man som skäl att företaget, kollegorna och/eller personer i verksamheten skulle drabbas negativt. Bland egenföretagare är det också ett vanligt skäl till sjuknärvaro att ingen annan kan utföra arbetet och de själva därmed skulle drabbas negativt.
- Tidsbegränsat anställda och egenföretagare upplever avsevärt mindre trygghet från sjukförsäkringen än personer med tillsvidareanställning.
- Var tredje tidsbegränsat anställd tror att de behöver låna pengar för att klara sig om de skulle bli långvarigt sjuka, att jämföra med var femte egenföretagare och var tionde tillsvidareanställd.
- Nästan alla egenföretagare svarar att deras företag skulle påverkas negativt redan efter två månader om de blev sjuka och inte kunde arbeta. Var femte tror att företaget skulle gå i konkurs som en följd av

två månaders sjukfrånvaro och var fjärde tror att företaget skulle gå i konkurs som en följd av sex månaders sjukfrånvaro.

- Hälften av egenföretagarna och de tidsbegränsat anställda upplever osäkerhet kring om sjukförsäkringen ger den ekonomiska trygghet som de anser att de behöver om de skulle bli kortvarigt sjuka, vilket kan jämföras med 30 procent bland de tillsvidareanställda.
- Både anställda och egenföretagare upplever större osäkerhet kring att sjukförsäkringen kan ge den ekonomiska trygghet de anser att de behöver vid långvarig sjukdom än vid kortvarig. Drygt tre av fyra tidsbegränsat anställda och drygt två av tre egenföretagare upplever osäkerhet kring om sjukförsäkringen ger tillräcklig trygghet vid långvarig sjukdom. Att så många som varannan bland de tillsvidareanställda också upplever osäkerhet kring om tryggheten från sjukförsäkringen är tillräcklig är inte heller ett bra betyg på vårt trygghetssystem.

De här undersökningsresultaten ger ökat stöd för vår uppfattning att sjukförsäkringen behöver förändras för att fungera bättre och ge ökad trygghet på en arbetsmarknad med allt större inslag av atypiska anlitandeformer. TCO har presenterat 35 förslag för en bättre sjukförsäkring¹, bland vilka en delmängd av förslagen särskilt riktas in på att öka tryggheten för egenföretagare, kombinatorer och kontinuerligt tidsbegränsat anställda med olika arbetsgivare. Här är några av våra förslag till förändringar inom sjukförsäkringen som vi tror skulle göra skillnad för de här grupperna:

- Försäkringskassan måste kunna lämna besked om ersättningsnivå till egenföretagare och kombinatorer redan innan försäkringsfall inträffar.
- Om den aktuella inkomsten från eget företag skiljer sig från tidigare taxerad inkomst bör sjukpenninggrundande inkomst kunna baseras på prognostiserad inkomst. Detta bör utredas.
- Egenföretagare som bedriver sin verksamhet i form av aktiebolag bör få motsvarande trygghet under uppbyggnadsskedet av verksamheten som de som bedriver sin verksamhet i form av enskild firma.
- Kombinatorer och yrkesverksamma som kontinuerligt försörjer sig på inkomster från tidsbegränsade anställningar måste få beräkna sin sjukpenninggrundande inkomst på inkomst från anställningar som är kortare än sex månader (såväl som från längre anställningar och från inkomst som egen företagare).
- Regelverket måste förändras så att yrkesverksamma som kontinuerligt går på tidsbegränsade anställningar hos olika arbetsgivare inte ständigt behöver anmäla sig som arbetssökande vid arbetsförmedlingen så fort en tidsbegränsad

¹ I rapporten "35 förslag för en bättre sjukförsäkring" (TCO 2013) beskrivs vad TCO anser behöver göras för att komma till rätta med bristerna i sjukförsäkringssystemet. Utöver trygghet för atypiskt anlitade lägger vi förslag kring tryggheten vid studier, tryggheten för långvarigt sjuka, sjukskrivnas möjligheter att ta till vara sin kompetens, arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering samt inkomstbortfallsprincipen och självrisk.

anställning upphör, enbart i syfte att behålla sin rätt till ersättning om de skulle bli sjuka.

- Försäkringskassan behöver ökad kunskap om och förståelse för situationen för egenföretagare och andra med atypiska anställningar. Specialiserade handläggare kan vara en väg att gå för att uppnå det.
- Även egenföretagare som är över 55 år bör ha rätt att välja en dags karensperiod i sjukförsäkringen.
- Reglerna för koncentrerad inkomst behöver ses över så att sjukförsäkringen ger ett inkomstbortfallsskydd också för den som är avlönad i form av gage som innefattar förberedelsetid.

TCO vill bidra till ett framgångsrikt, jämställt och hållbart arbetsliv. Vi ser behovet av att utveckla trygghetssystemen för att passa yrkesutövarnas behov på en modern arbetsmarknad. Det kommer att vara avgörande såväl för de enskilda yrkesutövarna som för en väl fungerande arbetsmarknad och ekonomi.

Inledning och bakgrund

Sjukfrånvaron skiljer sig mellan kvinnor och män samt mellan olika grupper på arbetsmarknaden. Det finns många delförklaringar till varför det är så. Att vår allmänna sjukförsäkring fungerar olika bra för olika grupper på arbetsmarknaden är också allmänt känt. TCOs bild är att trygghetssystemen generellt sett fungerar bättre för anställda som har tillsvidareanställning, medan tryggheten inte är lika god för personer med atypiska anlitandeformer som egenföretagare, kombinatörer och personer som kontinuerligt försörjer sig på tidsbegränsade anställningar hos olika arbetsgivare.

Syftet med den här undersökningen är att öka kunskapen kring hur skillnaderna ser ut mellan egenföretagare, tidsbegränsat anställda och tillsvidareanställda både avseende sjukfrånvaro, kunskap om trygghetssystemen och upplevd trygghet. Ambitionen är inte att teckna en fullständig bild av verkligheten, utan att just öka kunskapen om och sätta mer ljus på skillnaderna mellan de nämnda grupperna.

Undersökningen har genomförts som en webenkät av Novus Opinion (mer om undersökningsmetod i bilaga 1). Vi har fått svar från totalt 1800 individer; 600 personer i respektive av de tre grupperna egenföretagare, tidsbegränsat anställda och tillsvidareanställda. Efter datainsamlingen har materialet vägts så att fördelningen på kvinnor och män samt åldrar, ska motsvara fördelningen i populationen i varje undersökningsgrupp.

Resultat

Kännedom om det ekonomiska skyddet vid sjukdom

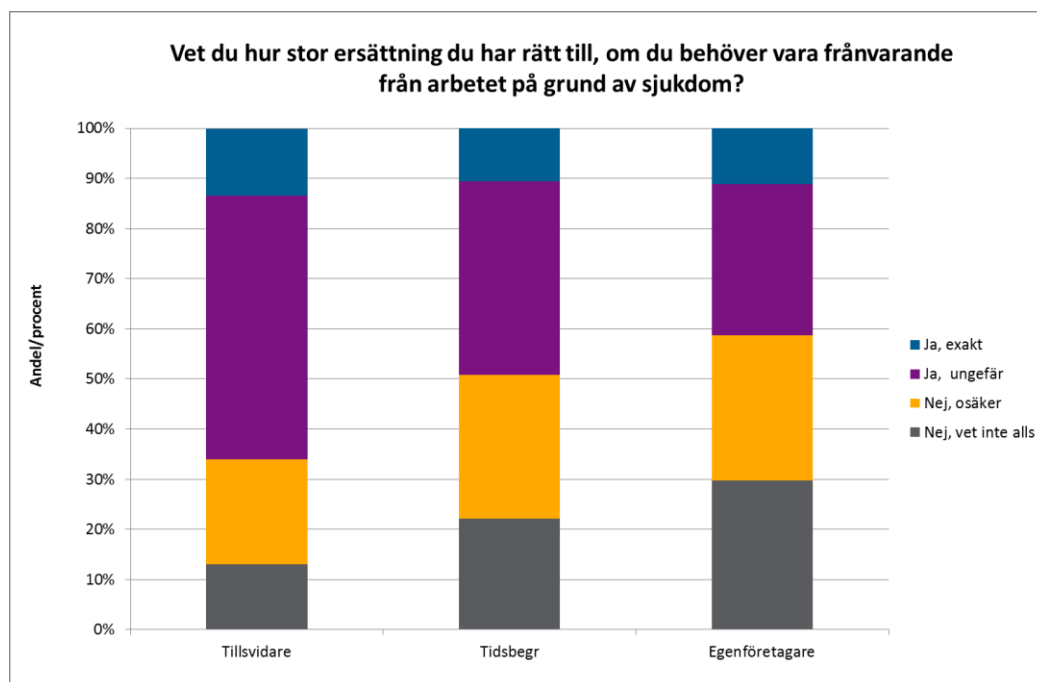
Många egenföretagare och tidsbegränsat anställda saknar kännedom om det allmänna skyddet

Vår undersökning vittnar om tydliga brister i kunskapen om vilket ekonomiskt skydd man har rätt till när man inte kan arbeta på grund av sjukdom. När vi frågar "Vet du hur stor ersättning du har rätt till, om du behöver vara frånvarande från arbetet på grund av sjukdom?" framkommer det att kunskapen är särskilt låg bland egenföretagare och tidsbegränsat anställda. Men även personer med tillsvidareanställning har bristande kännedom om sitt skydd.

Bland egenföretagare och tidsbegränsat anställda svarar flertalet att de inte känner till vilket ekonomiskt skydd de har om de inte kan arbeta på grund av sjukdom. 59 procent av egenföretagarna svarar att de inte känner till vilket skydd de har ens ungefärligen, varav ungefär hälften svarar att de är osäkra medan andra hälften svarar att de inte alls vet hur stor ersättning de har rätt till om de behöver vara frånvarande från arbetet på grund av sjukdom. Bland de tidsbegränsat anställda svarar drygt hälften (51 procent) att de inte känner till hur stor ersättning de har rätt till, varav nästan hälften inte vet alls.

Det finns kunskapsbrister kring skyddet även bland tillsvidareanställda. Ungefär var tredje person med tillsvidareanställning svarar att de inte vet.

Diagram 1

De här resultaten visar på bristerna i informationen kring vilket ersättning man har rätt till från sjukförsäkringen, särskilt som egenföretagare och tidsbegränsat anställd. Regelverket är krångligare för de här grupperna och det är ofta svårt för egenföretagare, kombinatörer och de som kontinuerligt försörjer sig på tidsbegränsade anställningar hos olika arbetsgivare att få information kring vilken ersättning de har rätt till innan ett sjukfall har inträffat. Det är också lätt att halka ur systemet och förlora sin rätt till ersättning för yrkesarbetande som inte har tillsvidareanställningar.

Egenföretagare vet mer än anställda om sitt kompletterande skydd

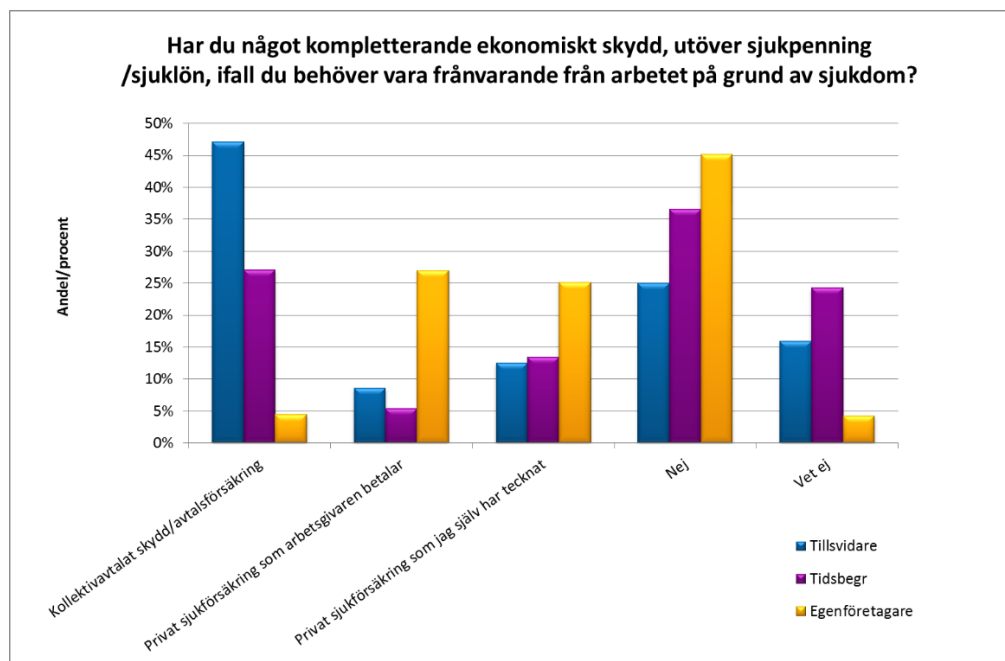
Det finns kunskapsbrister även kring vilket kompletterande skydd man har utöver sjukpenning/sjuklön i händelse av sjukdom. Vi ställde frågan om de svarande har något kompletterande ekonomiskt skydd, ifall de behöver vara frånvarande från arbetet på grund av sjukdom. Hos de som är anställda är kunskapen om kompletterande skydd vid sjukdom ganska dålig. Ungefär var fjärde person med tidsbegränsad anställning vet inte om de har något kompletterande skydd eller inte och bland de tillfrågade med tillsvidareanställning svarar var sjätte (16 procent) att de inte vet. Egenföretagare har bättre kännedom om sitt kompletterande skydd än anställda. Bland dem är det enbart fyra procent som svarar att de inte vet om de har något kompletterande skydd vid sjukdom.

Av egenföretagarna svarar nästan hälften (45 procent) att de inte har något kompletterande skydd vid sjukdom. Motsvarande är det 37 procent av de tidsbegränsat anställda och en fjärdedel av de tillsvidareanställda som svarar att de saknar kompletterande skydd. Här kan det dock vara så att man saknar kännedom om skydd som man faktiskt har.

Bland egenföretagare är det privata sjukförsäkringar som dominerar som kompletterande skydd. Drygt hälften (52 procent) av egenföretagarna anger att de har privat sjukförsäkring och bland dessa anger ungefär hälften att försäkringen tecknats av arbetsgivaren och hälften att den tecknats av personen själv. Bland anställda anger omkring 20 procent att de har en privat sjukförsäkring.

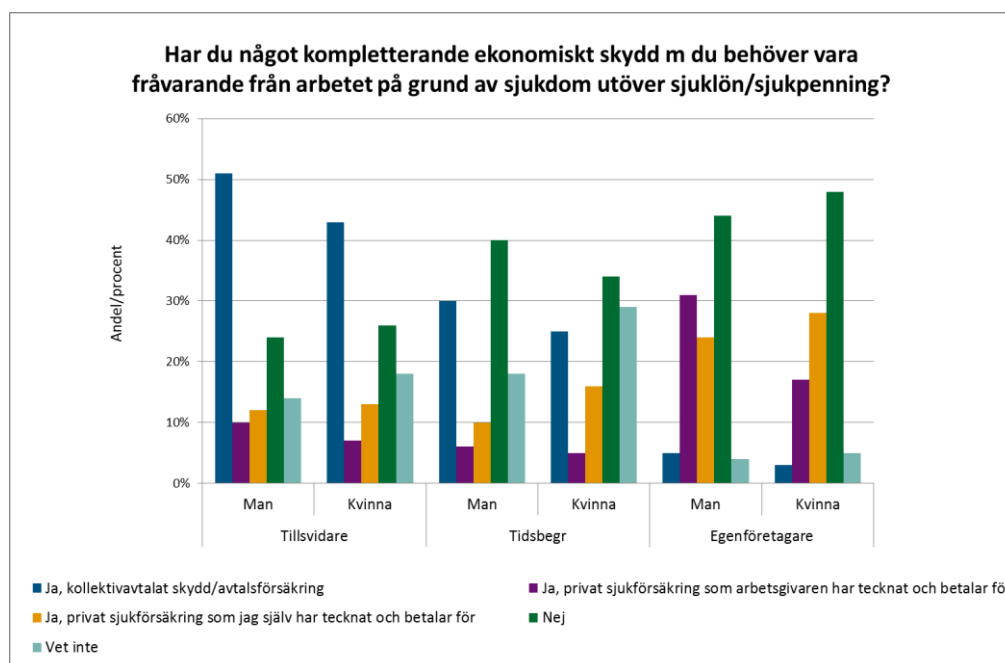
Det vanligaste kompletterande skyddet bland anställda är kollektivavtalad sjukförsäkring. Knappt hälften av de tillsvidareanställda och en fjärdedel av de tidsbegränsat anställda anger att de är skyddade genom kollektivavtal eller avtalsförsäkring. I förhållande till att omkring 90 procent av alla anställda täcks av kollektivavtal är detta låga siffror som sannolikt återspeglar den låga kännedomen om kollektivavtalet och det skydd man har. Fyra procent av egenföretagarna anger att de täcks av kollektivavtalad försäkring.

Diagram 2

Skillnaderna mellan kvinnor och män inom de tre grupperna är betydligt mindre än skillnaderna mellan grupperna. Man kan notera att fler tidsbegränsat anställda kvinnor svarar att de inte vet om de har något kompletterande skydd, medan fler tidsbegränsat anställda män svarar att de inte har något kompletterande skydd. Sammansättningen av privata sjukförsäkringar tecknade av arbetsgivaren och personen själv skiljer sig mellan kvinnor och män som är egenföretagare på så sätt att en högre andel män som är egenföretagare svarar att de täcks av privat sjukförsäkring som arbetsgivaren har tecknat och betalar för.

Diagram 3

Undersökningsresultaten i korthet kring kännedom om det ekonomiska skyddet vid sjukdom

- Egenföretagare och tidsbegränsat anställda har låg kännedom om vilket skydd de har från sjukförsäkringen. Fler än hälften bland dessa vet inte viken ersättning de har rätt till. Bland tillsvidareanställda saknar var tredje kunskap om vilken ersättning de kan få från sjukförsäkringen.
- Kunskapen om kompletterande ekonomiskt skydd vid sjukdom är hög bland egenföretagare, enbart fyra procent svarar att de inte vet om de har något kompletterande skydd. Däremot svarar så många som var fjärde bland de tidsbegränsat anställda att de inte vet om de har något kompletterande skydd.
- Nästan hälften av egenföretagarna svarar att de inte har något kompletterande skydd vid sjukdom. Andra hälften svarar att de täcks av privat sjukförsäkring.
- Undersökningsresultaten indikerar att många anställda saknar kunskap om det kompletterande skydd de har genom kollektivavtal. Knappt hälften av de tillsvidareanställda och lite drygt en fjärdedel av de tidsbegränsat anställda svarar att de täcks av kollektivavtalat skydd. Det är låga siffror jämfört med det faktum att runt 90 procent av alla anställda täcks av kollektivavtal.

Sjukfrånvaro och sjuknärvaro

Få egenföretagare är sjukfrånvarande med ersättning

Egenföretagare är betydligt mer sällan sjukfrånvarande med sjuklön eller ersättning från sjukförsäkringen än anställda enligt svaren i den här undersökningen². Dessutom är tidsbegränsat anställda sjukfrånvarande i mindre omfattning än tillsvidareanställda.

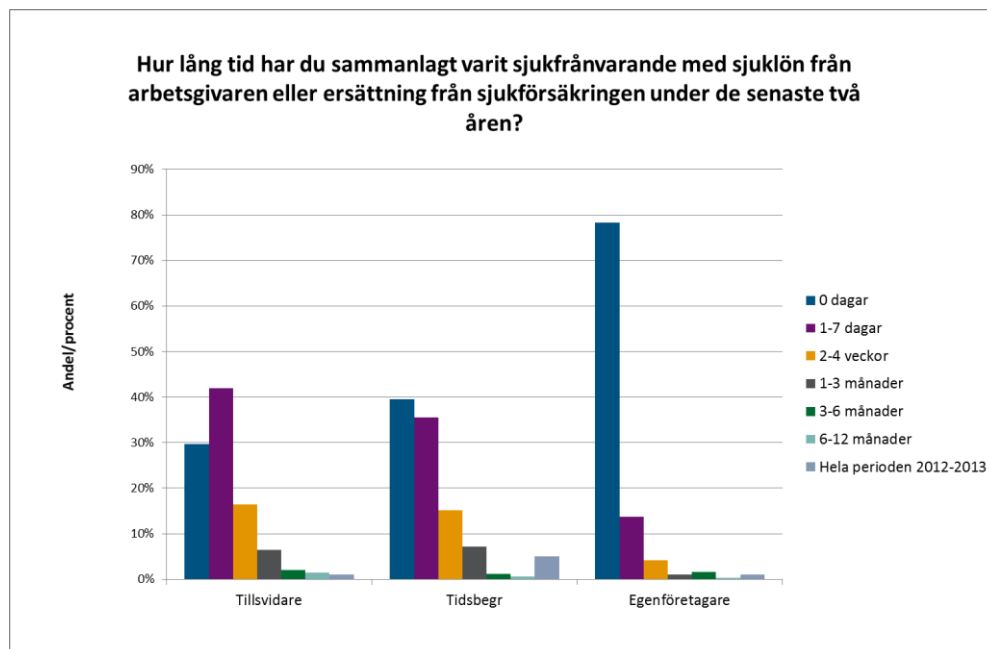
Fler än tre av fyra egenföretagare (78 procent) svarar att de inte har tagit ut någon sjukdag alls med ersättning under de senast två åren (år 2012-2013). Bland tidsbegränsat anställda svarar 40 procent och bland tillsvidareanställda 30 procent att de inte varit sjukfrånvarande med ersättning under samma period.

58 procent av de tillsvidareanställda har varit sjukfrånvarande mellan en dag och fyra veckor och motsvarande siffra bland tidsbegränsat anställda är 50 procent. Bland egenföretagare svarar så få som 15 procent att de varit sjukfrånvarande med ersättning mellan en dag och fyra veckor under åren 2012 och 2013.

² Att företagare har lägre sjukfrånvaro än anställda visas även i rapporten Sjukfrånvaro och vård av barn bland företagare (Inspektionen för socialförsäkringen, Rapport 2012:8), men där studeras endast ersatta dagar med sjukpenning då statistik saknas över sjukfrånvaro med sjuklön.

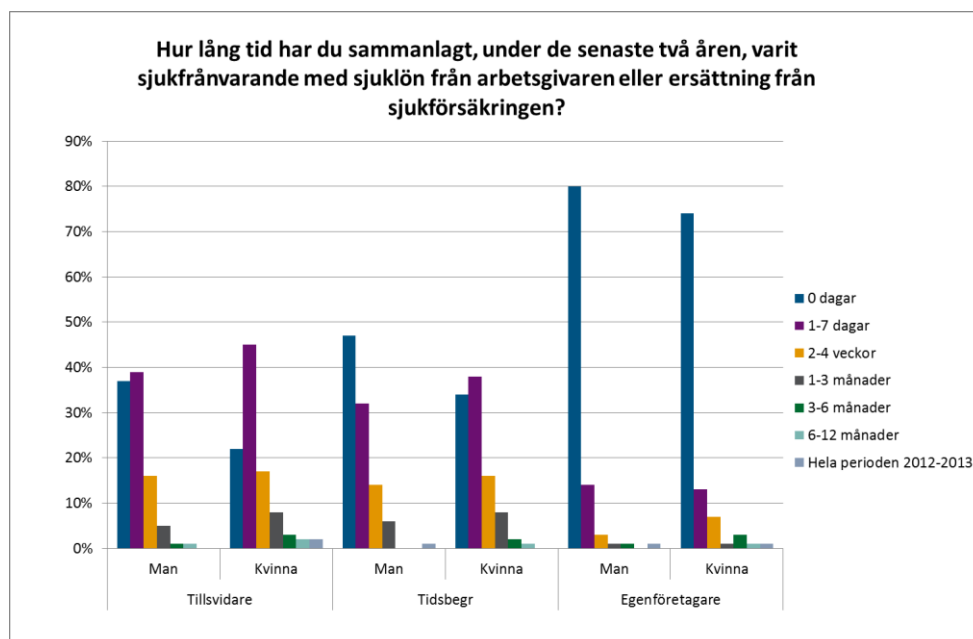
Få av de svarande har varit långvarigt sjuka under 2012-2013. Fyra procent av de tillsvidareanställda, sju procent av tidsbegränsat anställda och tre procent av egenföretagarna har varit frånvarande tre månader eller längre under den aktuella två-års-perioden.

Diagram 4

Skillnaderna mellan grupperna är större än skillnaderna mellan kvinnor och män. Dock svarar en högre andel män än kvinnor bland de anställda att de inte har varit frånvarande med ersättning någon dag under den aktuella två-års-perioden. Anställda kvinnor har i högre grad än männen varit sjukfrånvarande mellan en och sju dagar.

Diagram 5

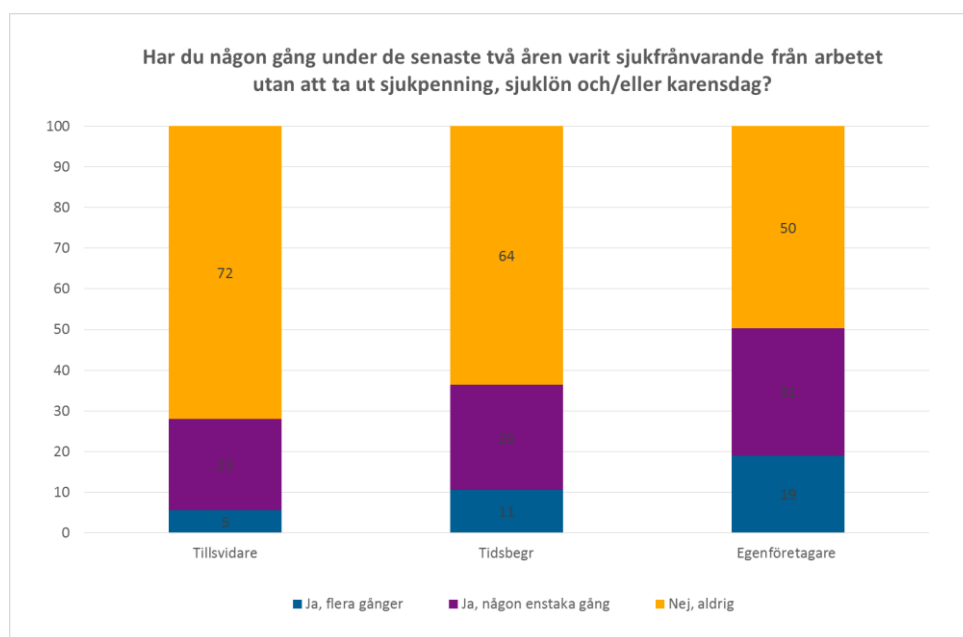

Egenföretagare oftare sjukfrånvarande utan ersättning

Det är vanligare att egenföretagare har varit frånvarande från arbetet på grund av sjukdom utan att det räknats som sjukfrånvaro rent administrativt, det vill säga ingen karensdag och ingen sjuklön eller sjukpenning har betalats. Hälften av egenföretagarna har varit det mot 37 procent av de tidsbegränsat anställda och 28 procent av de med tillsvidareanställning.

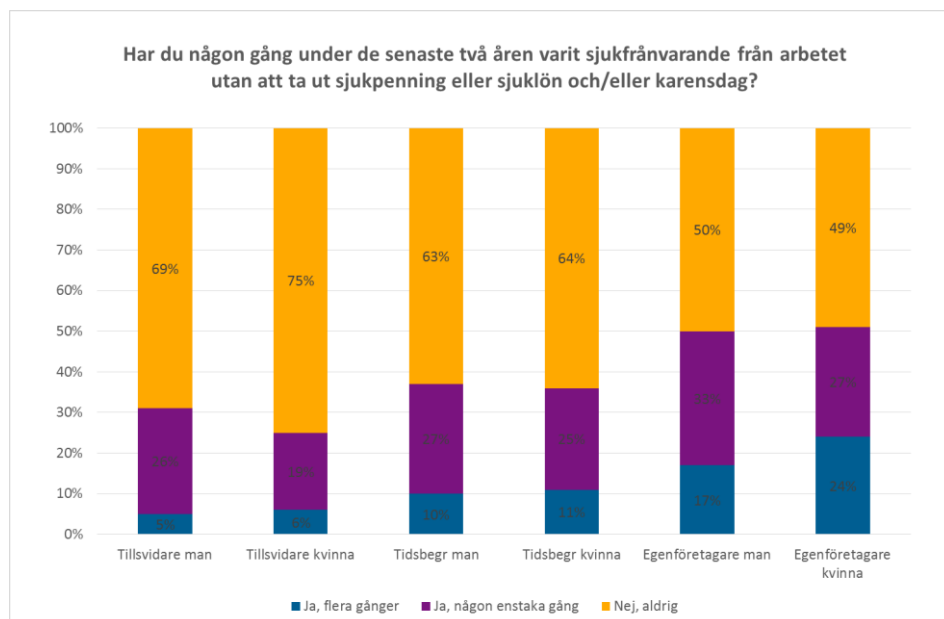
En femtedel (19 procent) av egenföretagarna, en tiondel (11 procent) av tidsbegränsat anställda och 5 procent av tillsvidareanställda har varit frånvarande utan ersättning flera gånger under de senaste två åren. En knapp tredjedel av egenföretagarna och en fjärdedel av de med anställning har varit frånvarande utan ersättning någon enstaka gång.

Diagram 6

Det finns inte några stora skillnader mellan kvinnor och män inom respektive grupp, men en något större andel kvinnor svarar att de varit frånvarande utan ersättning flera gånger och männen svarar oftare att de varit det någon enstaka gång.

Diagram 7

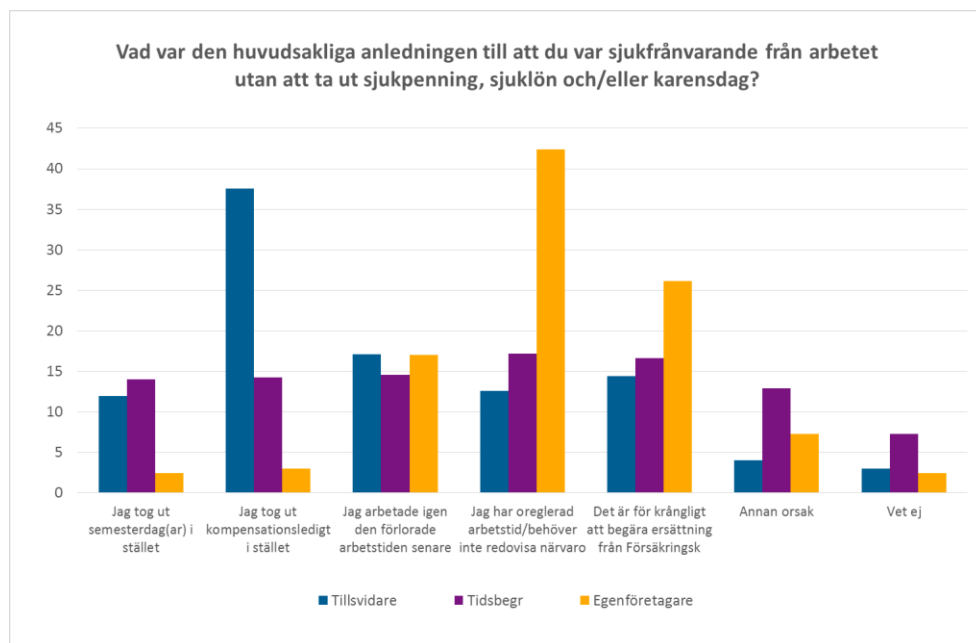

När vi frågar om vilken som var den huvudsakliga anledningen till att de svarande var sjukfrånvarande utan att ta ut sjukpenning, sjuklön och/eller karensdag skiljer sig svaren mellan grupperna. Den vanligaste förklaringen bland egenföretagare är att de har oreglerad arbetstid/inte behöver redovisa närvaro (42 procent). Dessutom svarar 17 procent att de arbetar igen den förlorade arbetstiden senare. Den näst vanligaste förklaringen är att det är för krångligt att begära ersättning från Försäkringskassan. Var fjärde egenföretagare (26 procent) anger det som huvudsaklig anledning. Att ta semesterdag eller kompensationsledigt är däremot mycket ovanligt bland egenföretagare (2 respektive 3 procent).

Bland tillsvidareanställda är den vanligaste förklaringen (38 procent) att de tog ut kompensationsledighet i stället för att begära ersättning för sjukfrånvaro. 17 procent svarar att de har oreglerad arbetstid/behöver inte redovisa närvaro och 14 procent svarar att de arbetade igen den förlorade arbetstiden senare. 12 procent svarar att de tog ut semester istället. 14 procent bland de tillsvidareanställda anger att det är för krångligt att begära ersättning från Försäkringskassan.

De två vanligaste orsakerna bland tidsbegränsat anställda att vara sjukfrånvarande utan ersättning är att ha oreglerad arbetstid (19 procent) samt att det är för krångligt att begära ersättning från Försäkringskassan (17 procent). Tidsbegränsat anställda verkar ha sämre möjligheter att ta ut kompensationsledighet, då en avsevärt lägre andel (14 procent) än bland tillsvidareanställda svarar att skälet var att de tog ut kompensationsledigt. Ungefär lika vanligt som bland tillsvidareanställda är att ta ut semesterdagar istället (15 procent) och att arbeta igen tiden senare (15 procent). 13 procent bland tidsbegränsat anställda väljer alternativet "annan orsak".

Diagram 8

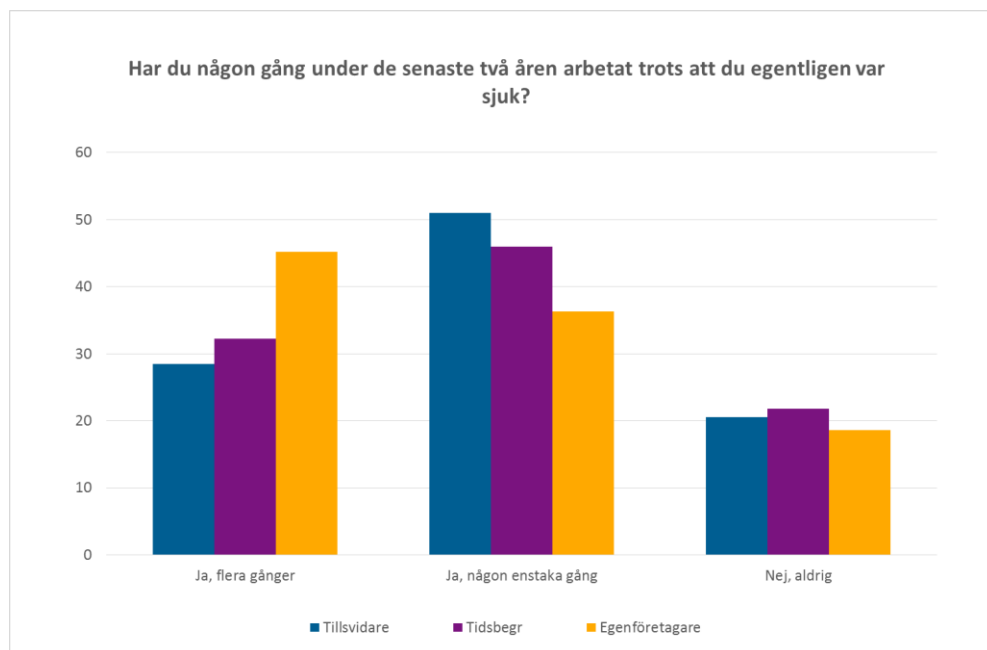

Mer sjuknärvaro bland egenföretagare och bland kvinnor

Sjuknärvaro brukar det kallas när man arbetar trots att man är sjuk. Omkring en femtedel i alla tre grupperna svarar att de aldrig arbetat när de varit sjuka under åren 2012-2013. Bland egenföretagare är det mer vanligt att man flera gånger arbetat trots att man var sjuk och borde varit hemma på grund av sjukdom (45 procent). Bland anställda svarar knappt var tredje att de varit sjuknärvarande flera gånger under den aktuella två-års-perioden. Omkring hälften av de med anställning (51 procent av tillsvidareanställda och 46 procent av tidsbegränsat anställda), och en dryg tredjedel (36 procent) av egenföretagarna svarar att de varit sjuknärvarande någon enstaka gång. Att sjuknärvaro är vanligare bland egenföretagare än bland anställda har visats i andra undersökningar.³

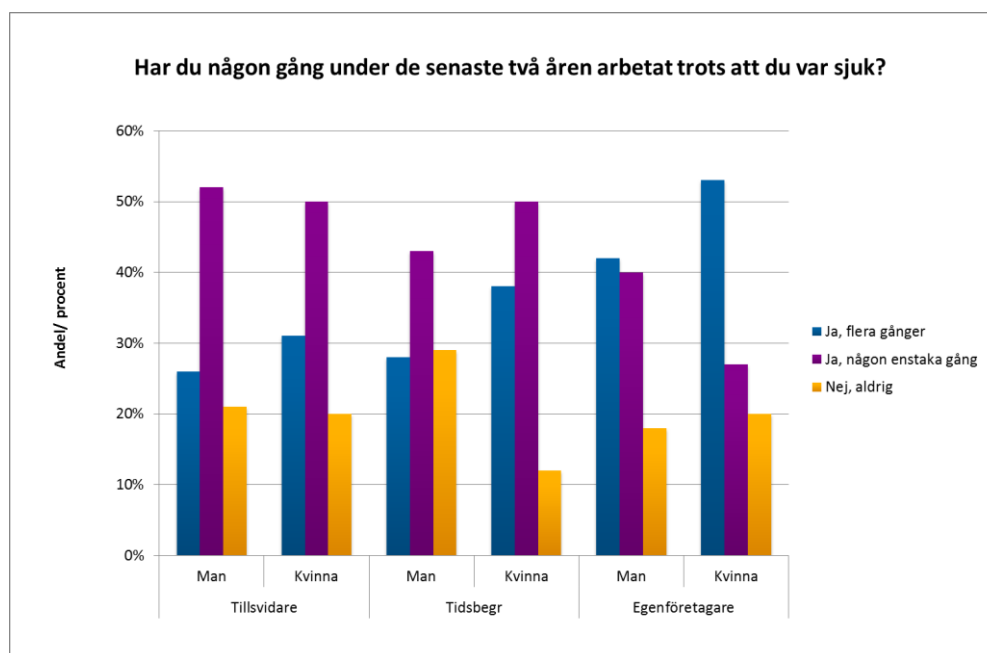
³ Se rapporten Sjukfrånvaro och vård av barn bland företagare, Inspektionen för socialförsäkringen (2012).

Diagram 9

Sjuknärvaro verkar vara vanligare bland kvinnor än bland män. I alla tre grupperna och särskilt bland egenföretagarna är det vanligare att kvinnorna svarar att de varit sjuknärvarande flera gånger under två-års-perioden. Männerna bland egenföretagarna och de tillsvidareanställda svarar oftare (än kvinnorna) att de varit sjuknärvarande någon enstaka gång. Bland de tidsbegränsat anställda är det bara en av tio kvinnor som svarar att de aldrig varit sjuknärvarande under den aktuella två-års-perioden och bland männen med tidsbegränsad anställning svarar knappt var tredje att de aldrig varit sjuknärvarande.

Diagram 10

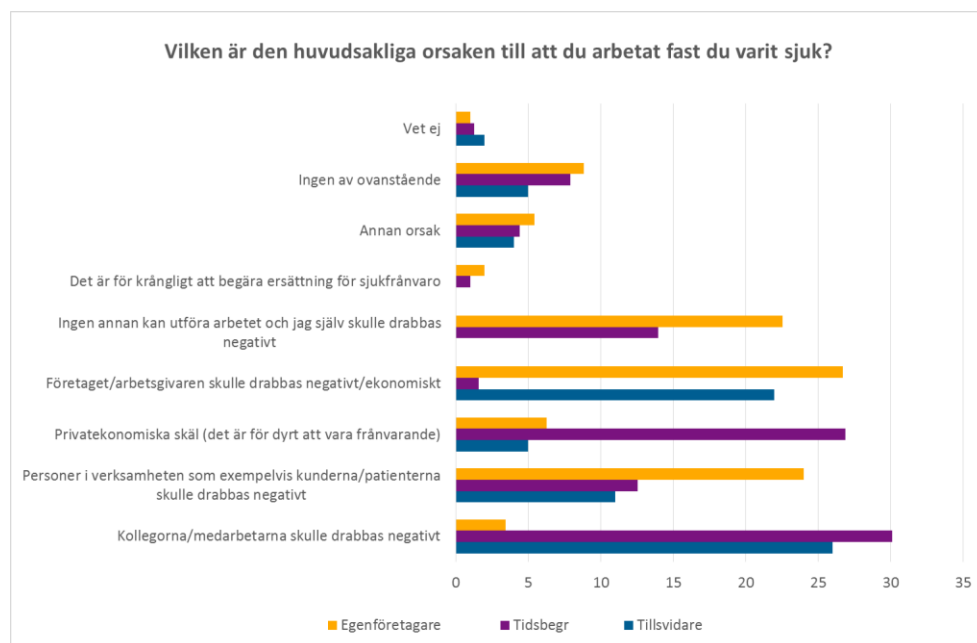

Vanligaste skälet till att arbeta trots sjukdom skiljer sig mellan grupperna. Bland egenföretagare är vanliga skäl till sjuknärvaro att företaget/arbetsgivaren skulle drabbas negativt, ekonomiskt eller på annat sätt (27 procent), att personer i verksamheten som exempelvis kunderna/patienterna skulle drabbas negativt (24 procent), eller att ingen annan kan utföra arbetet och de själva skulle drabbas negativt (23 procent). Privatekonomiska orsaker till sjuknärvaro är ovanligt bland egenföretagare (6 procent), liksom att kollegorna/medarbetarna skulle drabbas negativt (3 procent) eller det är för krångligt att begära ersättning från Försäkringskassan (2 procent).

Bland tidsbegränsat anställda är de vanligaste skälen till sjuknärvaro att kollegorna/medarbetarna skulle drabbas negativt (30 procent) och privatekonomiska skäl (27 procent). 14 procent svarar att ingen annan kan utföra arbetet och de själva skulle drabbas negativt om de var frånvarande och 13 procent anger att personer i verksamheten, som exempelvis kunderna/patienterna, skulle drabbas negativt.

Bland tillsvidareanställda är den vanligaste orsaken till sjuknärvaro att kollegorna skulle drabbas negativt (26 procent) precis som för tidsbegränsat anställda. Nästan lika vanligt skäl till sjuknärvaro är att företaget skulle drabbas negativt/ekonomiskt. Var tionde anger som orsak till sjuknärvaro att personer i verksamheten skulle drabbas negativt.

Diagram 11

Undersökningens resultaten i korthet kring sjukfrånvaro och sjuknärvaro

- Egenföretagare är sjukfrånvarande med sjuklön eller ersättning från sjukförsäkringen i lägre grad än anställda. Åtta av tio bland de tillfrågade egenföretagarna har inte varit sjukfrånvarande med ersättning ens en dag under den aktuella två-års-perioden.
- Det är vanligare att egenföretagare är sjukfrånvarande från arbetet *utan* ersättning från sjukförsäkringen (eller sjuklön) än att anställda är det. Hälften av egenföretagarna har varit det under en två-års-period, medan 37 procent bland tillsvidareanställda och 28 procent bland tidsbegränsat anställda svarar att de har varit det.
- Möjligheterna att vara sjukfrånvarande utan att ta ut ersättning skiljer sig mellan grupperna. Egenföretagare anpassar oftare sin arbetstid till tid när de inte är sjuka. Tillsvidareanställda har möjlighet att ta ut kompensationsledigt eller semester i stället för att vara sjukfrånvarande med ersättning, medan tidsbegränsat anställda främst verkar vara hänvisade till att ta ut semester ifall de är sjukfrånvarande utan att ta ut ersättning.
- Var fjärde egenföretagare svarar att den huvudsakliga anledningen till att de varit sjukfrånvarande utan ersättning är att det är för besvärligt att begära ersättning från Försäkringskassan. Även 15 procent bland de anställda anger det som huvudsakligt skäl.
- Att arbeta trots att man är sjuk är något vanligare att göra på mer regelbunden basis bland egenföretagare än bland anställda. Både bland egenföretagare och anställda svarar ca 80 procent att de varit sjuknärvarande åtminstone någon gång under en två-års-period. Kvinnor verkar vara sjuknärvarande oftare än män.
- De olika grupperna anger i viss mån olika skäl till att de är sjuknärvarande. Enbart bland de tidsbegränsat anställda är privatekonomiska skäl vanligt, det vill säga att de arbetar när de är sjuka för att de tycker att det är för dyrt att vara frånvarande. I övrigt anger man som skäl att företaget, kollegorna och/eller personer i verksamheten skulle drabbas negativt. Bland egenföretagare är det också ett vanligt skäl till sjuknärvaro att ingen annan kan utföra arbetet och de själva därmed skulle drabbas negativt.

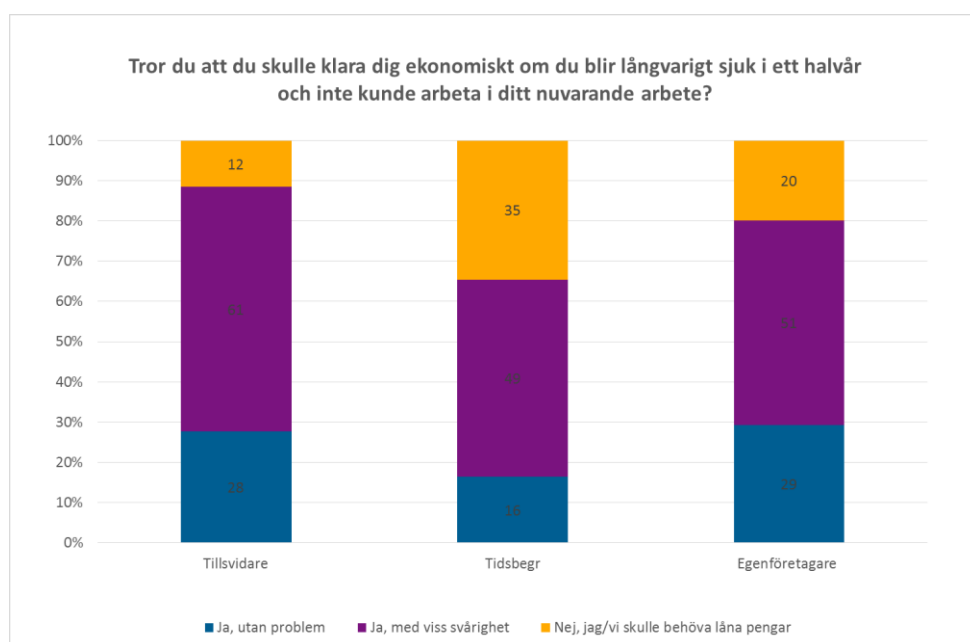
Upplevelse av trygghet

Svårare för tidsbegränsat anställda att klara dig ekonomiskt vid långvarig sjukdom

Knappt var tredje av de tillsvidareanställda och av egenföretagarna svarar att de skulle klara sig ekonomiskt utan problem om de blev långvarigt sjuka i ett halvår och inte kan arbeta i nuvarande arbete. Bland tidsbegränsat anställda är det bara var sjätte (16 procent) som tror det.

Hälften av egenföretagarna (51 procent) och de tidsbegränsat anställda (49 procent) svarar att de skulle klara sig ekonomiskt med viss svårighet (men utan att låna pengar), medan 61 procent av tillsvidareanställda svarar att de skulle göra det. Var tredje tidsbegränsat anställd tror att de behöver låna pengar för att klara sig om de skulle bli långvarigt sjuka, att jämföra med var femte egenföretagare och var tionde tillsvidareanställd.

Diagram 12

Nästan alla egenföretagare bedömer att företaget påverkas negativt vid sjukfrånvaro

De flesta egenföretagare svarar att deras företag skulle påverkas negativt redan efter två månader om de blev sjuka och inte kunde arbeta. Enbart sju procent tror inte att deras företag skulle påverkas i särskilt hög utsträckning av sjukfrånvaro om två månader. Bara fyra procent tror inte att företaget skulle påverkas av sjukfrånvaro upp till sex månader.

Redan efter två månaders sjukfrånvaro bedömer en tredjedel (33 procent) av egenföretagarna att företaget påverkas negativt, men i förstahand under sjukfrånvaroperioden, medan en dryg fjärdedel tror på mer långsiktig negativ påverkan. En femtedel tror att företaget skulle gå i konkurs. Efter sex månaders frånvaro är det något färre (28 procent) som tror att de negativa effekterna begränsar sig till sjukdomsperioden medan drygt fyra av tio tror att den negativa påverkan blir långsiktig. En fjärdedel (25 procent) tror att företaget går i konkurs.

Kvinnor och män gör ungefär samma bedömningar av hur företaget skulle påverkas vid två månaders sjukfrånvaro, men bedömningarna av företagets påverkan av sex månaders sjukfrånvaro skiljer sig mellan könen. Fler kvinnor än män tror att det egna företaget skulle gå i konkurs om de blev sjuka och inte kunde arbeta under sex månader. 34 procent av kvinnorna som driver eget företag gör den bedömningen, jämfört med 22 procent av männen med eget företag.

Diagram 13

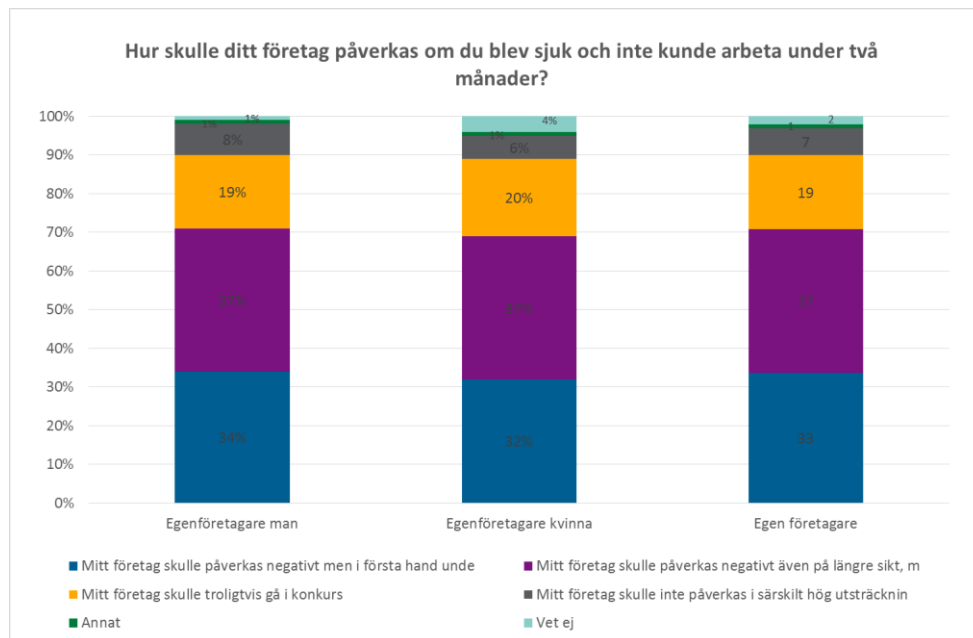
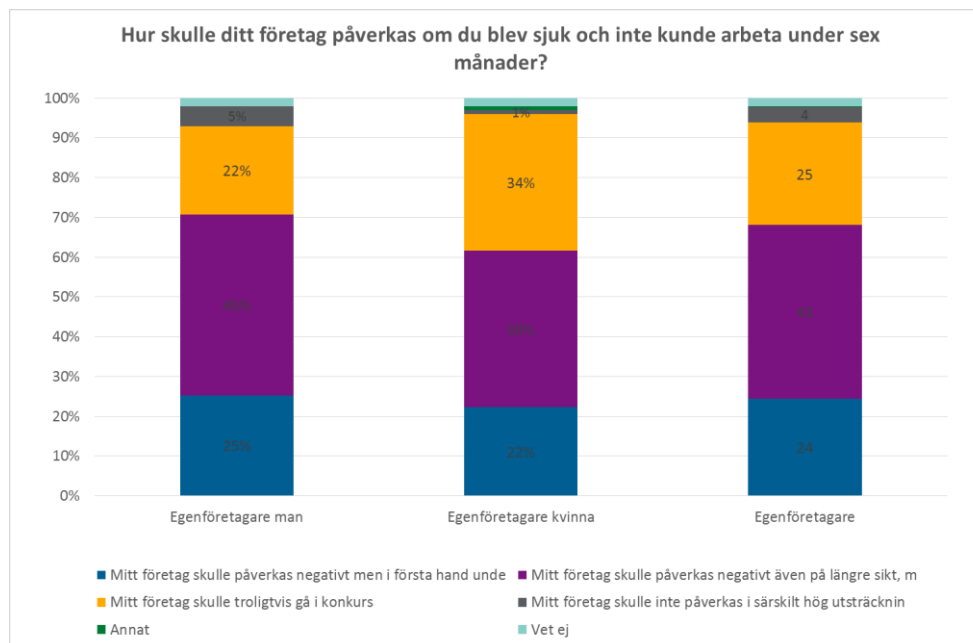

Diagram 14

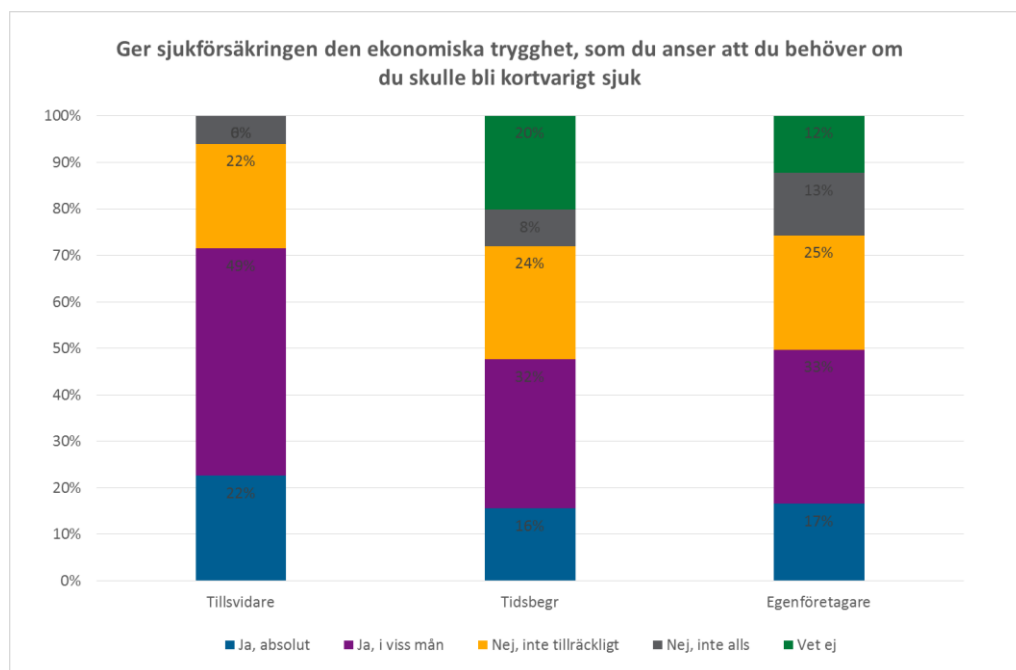

Tidsbegränsat anställda och egenföretagare osäkra på om sjukförsäkringen ger trygghet

Tillsvidareanställda anser i större utsträckning än tidsbegränsat anställda och egenföretagare att sjukförsäkringen ger den ekonomiska trygghet de behöver. Hela 71 procent av de tillsvidareanställda anser att sjukförsäkringen absolut eller i viss mån ger den trygghet de behöver vid kortvarig sjukdom (två månader). Enbart hälften bland tidsbegränsat anställda (48 procent) och egenföretagare (51 procent) bedömer tryggheten som absolut eller i viss mån tillräcklig, vilket alltså betyder att hälften av egenföretagarna och de tidsbegränsat anställda upplever osäkerhet kring om sjukförsäkringen ger den ekonomiska trygghet som de anser att de behöver om de skulle bli kortvarigt sjuka.

Färre anser att sjukförsäkringen ger den trygghet de behöver vid *långvarig* sjukdom än vid *kortvarig*. Det gäller alla tre grupperna. Andelen tillsvidareanställda (49 procent) som anser att sjukförsäkringen ger den trygghet de behöver vid långvarig sjukdom är högre än andelen bland egenföretagarna (36 procent) och bland de tidsbegränsat anställda (24 procent). Drygt tre av fyra tidsbegränsat anställda och drygt två av tre egenföretagare upplever osäkerhet kring om sjukförsäkringen ger den ekonomiska trygghet som de anser att de behöver om de skulle bli långvarigt sjuka.

Diagram 15

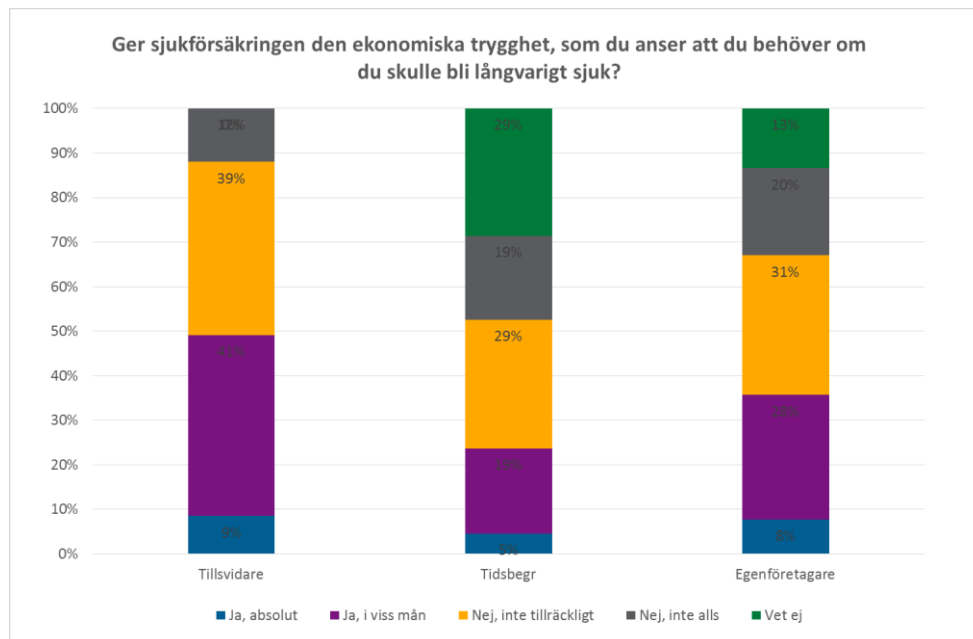

Även om ungefär hälften i varje grupp svarar att de inte anser att sjukförsäkringen ger ekonomisk trygghet vid långvarig sjukdom, så är svaret "Nej inte alls" vanligare bland egenföretagare och tidsbegränsat anställda (19 respektive 20 procent mot 12 procent bland tillsvidareanställda).

I de här svaren återspeglas också skillnader i kunskap om ersättningen från sjukförsäkringen. Egenföretagare och i synnerhet tidsbegränsat anställda svarar i högre utsträckning än tillsvidareanställda att de inte vet. En åttondel (12-13 procent) av egenföretagarna och en femtedel (20 procent) av de tidsbegränsat

anställda svarar att de inte vet om sjukförsäkringen ger den ekonomiska trygghet de anser att de behöver vid kortvarig respektive långvarig sjukdom.

Diagram 16

Undersökningsresultaten i korthet kring upplevelse av trygghet

- Tidsbegränsat anställda och egenföretagare upplever avsevärt mindre trygghet från sjukförsäkringen än personer med tillsvidareanställning.
- Var tredje tidsbegränsat anställd tror att de behöver låna pengar för att klara sig om de skulle bli långvarigt sjuka, att jämföra med var femte egenföretagare och var tionde tillsvidareanställd.
- Nästan alla egenföretagare svarar att deras företag skulle påverkas negativt redan efter två månader om de blev sjuka och inte kunde arbeta. Var femte tror att företaget skulle gå i konkurs som en följd av två månaders sjukfrånvaro och var fjärde tror att företaget skulle gå i konkurs som en följd av sex månaders sjukfrånvaro.
- Hälften av egenföretagarna och de tidsbegränsat anställda upplever osäkerhet kring om sjukförsäkringen ger den ekonomiska trygghet som de anser att de behöver om de skulle bli kortvarigt sjuka, vilket kan jämföras med 30 procent bland de tillsvidareanställda.
- Både anställda och egenföretagare upplever större osäkerhet kring om sjukförsäkringen kan ge den ekonomiska trygghet de anser att de behöver vid långvarig sjukdom än vid kortvarig. Drygt tre av fyra tidsbegränsat anställda och drygt två av tre egenföretagare upplever osäkerhet kring om sjukförsäkringen ger tillräcklig trygghet vid långvarig sjukdom. Att så många som varannan bland de tillsvidareanställda också upplever osäkerhet kring om tryggheten från sjukförsäkringen är tillräcklig är inte ett bra betyg på vårt trygghetssystem.

Bilaga: Metodbeskrivning

Syftet med undersökningen är att ta reda på skillnader i villkor och sjukskrivningsmönster för olika grupper på den svenska arbetsmarknaden. TCO har därför låtit Novus Opinion via web ställa ett antal frågor om sjukförsäkringen till ett urval ur företagets webpanel⁴. Datainsamlingen har pågått under perioden 21 februari till 24 mars 2014.

Urvalet har stratifierats i tre undersökningsgrupper för att låta intervjua vardera 600, tillsvidareanställda, tidsbegränsat anställda och egenföretagare. Efter datainsamlingen har materialet vägts så att fördelningen på kvinnor och män samt åldrar, ska motsvara fördelningen i populationen, i varje undersökningsgrupp.

⁴ Urvalet har dragits slumpmässigt ur Novus Sverigepanel som i sin tur är slumpmässigt telefonrekryterad. Eftersom frågorna ställts till en webpanel motsvarar undersökningen inte kraven på ett obundet slumpmässigt urval. Därigenom har signifikansnivå och felmarginaler inte kunnat beräknas och bortfallet inte analyserats. Med hänsyn till de metoder som står till buds för att undersöka de aktuella grupperna har TCO bedömt undersökningen värd att göras och att resultaten ger en bild av sjukskrivningsmönster och villkor för undersökningsgrupperna.

TCO

TCO är en facklig centralorganisation som har 14 medlemsförbund med tillsammans 1,3 miljoner medlemmar. Därav är 60 000 studerandemedlemmar i något av fackförbunden inom TCO.

Bland TCO-förbundens medlemmar finns många olika yrkesgrupper, allt från civilekonomer, jurister, civilingenjörer och statsvetare till socionomer, lärare, sjuksköterskor, poliser och skådespelare. TCO är den fackliga centralorganisation vars förbund organiserar flest akademiker.

TCO-förbunden finns inom alla områden på arbetsmarknaden, inom såväl privat och offentlig sektor som inom tjänste- och tillverkningsindustrin. Fackförbunden har stora kunskaper och lång erfarenhet av de spelregler som gäller mellan anställda och arbetsgivare.

Vill du veta mer? Gå in på www.tco.se

